

збереження миру та протидії і боротьбі з тероризмом [15, р. 117]. Схожа ситуація склалася і під час прийняття бюджету на 2004–2005 рр. Він істотно зріс і становив 3 млрд 160 млн 860 тис 300 дол. Цей бюджет містив у собі такі статті витрат, які активно підтримували Сполучені Штати, а саме, боротьба з тероризмом і проведення спеціальних політичних місій в Афганістані та Іраку [16, р. 142]. Така тенденція до зростання бюджету прослідковувалася і під час прийняття попереднього бюджету на 2006–2007 рр., який становив 3 млрд 622 млн. дол. І в цьому випадку американська дипломатія підтримувала його прийняття, пояснюючи це тими самими причинами, що мали місце і в обговореннях попередніх бюджетів, а саме боротьба з тероризмом, встановлення всезагального миру та безпеки і т. д. [17, р. 129].

Виплата американського боргу Організації була і є пов'язаною зі зменшенням американської частки внесків до регулярного бюджету і на проведення миротворчих операцій ООН. Внаслідок дипломатичних переговорів і дебатів як в Організації, так і всередині країни, вдалося досягти домовленостей щодо цих положень. На 2006 р. частка американських виплат до оонівського регулярного бюджету становить 22 % [1]. Виконання ж вимог щодо зменшення миротворчих внесків є набагато складнішим питанням, адже на даний момент Організацією проводяться 16 миротворчих операцій. Різке скорочення американської частки у їхньому фінансуванні могло б призвести до зменшення ефективності, або взагалі до згорання операцій. Уцілому, незважаючи на це, зменшення фінансування з 31 % до приблизно 27 % є великим досягненням американської дипломатії [7].

Бюджетна політика адміністрацій Б. Клінтона і Дж. Буша відрізнялася. Активну позицію американського уряду у 1990-х рр. щодо неминучого зменшення бюджетних витрат ООН можна пояснити недовірливим ставленням американських політиків, які були переконані у непотрібності Організації та її занадто великій бюрократизації. Республіканська ж адміністрація Дж. Буша зіштовхнулася з новою великою глобальною проблемою тероризму, яку самотужки вирішити неможливо, тому США на початку 2000-х рр. намагалися і намагаються будь-якими засобами заохотити ООН працювати разом у цій сфері. У зв'язку із цим жодних претензій з американського боку щодо скорочення бюджету не прослідковується, а навпаки виділяються додаткові кошти.

Фінансова політика США в ООН була і є тісно пов'язана з її реформою, а конкретніше, із тими вимогами реформування, які ставлять перед нею країни, у даному випад-

ку Сполучені Штати. Проведення всезагальної реформи ООН є найголовнішою умовою американської сторони щодо спільної й активної співпраці у фінансовій сфері.

1. Начисление взносов государствами-членами в регулярный бюджет ООН в 2006 году // <http://www.un.org/russian/question/contrib.htm>.
2. Организация Объединённых Наций : Сб. док. – М., 1981.
3. Резолюция 50/214 (1995) от 23 декабря 1995 г. Вопросы, связанные с предлагаемым бюджетом по программам на двухгодичный период 1996–1997 годов // ООН. Генеральная Ассамблея. Сессия (50; 1995; Нью-Йорк). Официальные отчёты: Доп. №49(A/50/49). Резолюции, принятые Генеральной Ассамблеей на пятидесятой сессии. – 19 сент.–23 дек. 1995 г. – Нью-Йорк, 1996. – Т. 1.
4. Резолюция 51/222 (1996) от 18 декабря 1996 г. Бюджет по программам на двухгодичный период 1996–1997 годов // ООН. Генеральная Ассамблея. Сессия (51; 1996; Нью-Йорк). Официальные отчёты: Доп. №49(A/51/49). Резолюции, принятые Генеральной Ассамблеей на пятидесятой первой сессии. – 17 сент.–18 дек. 1996 г. – Нью-Йорк, 1997. – Т. 1.
5. Резолюция 52/221 (1997) от 22 декабря 1997 г. Бюджет по программам на двухгодичный период 1998–1999 годов // ООН. Генеральная Ассамблея. Сессия (52; 1995; Нью-Йорк). Официальные отчёты: Доп. №49(A/52/49). Резолюции, принятые Генеральной Ассамблеей на пятидесятой второй сессии. – 16 сент. – 22 дек. 1997 г. – Нью-Йорк, 1998. – Т. 1.
6. The Secretary's Certification of a U.N. Reform budget of \$2.533 Billion. Hearing before the Subcommittee on International Operations of the Committee on Foreign Relations United States Senate. – 105th Congr., 2nd Session. – May 20, 1998. – Wash., 1998.
7. United States Mission to the United Nations. The United Nations – Myth and Reality American Support. Fact sheet American Financial Support. Update June, 2005. – www.un.int/usa/fact2.htm.
8. United States Participation in the United Nations. Report by the President to the Congress for the Year 1995. Released by the Bureau of International Organization Affairs. U.S. Department of State, November 1996.
9. United States Participation in the United Nations. Report by the President to the Congress for the Year 1996. Released by the Bureau of International Organization Affairs. U.S. Department of State, July 1997.
10. United States Participation in the United Nations. Report by the President to the Congress for the Year 1997. Released by the Bureau of International Organization Affairs. U.S. Department of State, July 1998.
11. United States Participation in the United Nations. Report by the President to the Congress for the Year 1998. Released by the Bureau of International Organization Affairs. U.S. Department of State, August 1999.
12. United States Participation in the United Nations. Report by the President to the Congress for the Year 1999. Released by the Bureau of International Organization Affairs. U.S. Department of State, October 2000.
13. United States Participation in the United Nations. Report by the President to the Congress for the Year 2000. Released by the Bureau of International Organization Affairs. U.S. Department of State, October 2001.
14. United States Participation in the United Nations. Report by the President to the Congress for the Year 2001. Released by the Bureau of International Organization Affairs. U.S. Department of State, March 2003.
15. United States Participation in the United Nations. Report by the Secretary of State to the Congress for the Year 2002. Released by the Bureau of International Organization Affairs. U.S. Department of State, October 2003.
16. United States Participation in the United Nations. Report by the Secretary of State to the Congress for the Year 2003. Released by the Bureau of International Organization Affairs. U.S. Department of State, September 2004.
17. United States Participation in the United Nations. Report by the Secretary of State to the Congress for the Year 2004. Released by the Bureau of International Organization Affairs. U.S. Department of State, September 2005.

Надійшла до редколегії 10.01.06

Я. Бондарчук, асп.

ДОКУМЕНТИ ПРОФСПІЛОК ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ КОЛЕКТИВНО-ТРУДОВИХ СПОРІВ

Присвячено дослідженню профспілкових джерел у вивченні соціально-трудова конфліктів.

The article is devoted to the survey of important trade unions' sources for the research social conflicts.

Як свідчить історія, конфлікти є невід'ємною складовою суспільного життя країни. У системі соціально-трудова відносин найважливішими є трудові конфлікти. Становлення ринкових стосунків в Україні, у роки незалежності, супроводжувалося з одного боку – зростанням конфліктного потенціалу, напруги в стосунках між профспілками і роботодавцями, з іншого – намаганнями вибудувати цивілізовану систему стосунків між соціальними партнерами. Зазначені тенденції яскраво проявилися і в одному з останніх трудових конфліктів.

Дослідити історію перебігу соціально-трудова конфліктів в Україні, з'ясувати причини, що призводять до їх виникнення та можливі суспільно-політичні наслідки, немож-

ливо без вивчення документів та матеріалів профспілок. Адже документи саме цих організацій найповніше відображають весь перебіг соціального діалогу в країні.

У даній роботі автор ставить за мету з'ясувати значення документів та матеріалів профспілкових організацій як джерела вивчення історії трудових конфліктів в Україні.

Мета дослідження формує такі завдання:

- ✓ систематизувати та проаналізувати документи профспілок із зазначеної проблеми;
- ✓ з'ясувати причини та наслідки розв'язання трудового конфлікту;
- ✓ дати оцінку стану соціального діалогу в Україні на підставі аналізу документів, які висвітлюють хід конфлікту.

© Я. Бондарчук, 2007

Основними джерелами у вивченні цієї теми є:

✓ рішення профспілкової конференції. Ці документи дають можливість з'ясувати позиції всіх суб'єктів соціального діалогу у розв'язанні колективно-трудова спорів;

✓ постанови президії Федерації професійних спілок України (ФПУ). Вони розкривають причини конфлікту, методи його подолання, визначають тактику дій профспілок, відповідно до поточної суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації у країні;

✓ заяви та звернення профспілок до вищих органів державної влади дають можливість з'ясувати позицію профспілок з актуальних суспільно-політичних проблем;

✓ поточне листування профспілок з органами державної влади, громадськими організаціями та політичними партіями. Надає можливість досліднику дати об'єктивну оцінку партнерським стосункам суб'єктів листування;

✓ інформаційно-аналітичні матеріали профспілок, до яких належать прес-релізи, збірники документів із зазначеної проблеми, інформаційний сайт профспілок, матеріали інформаційно-аналітичних відділів ФПУ тощо. Допомагають досліднику детальніше відтворити картину перебігу суспільно-трудова спору.

Аналіз зазначеної сукупності джерел дозволить вирішити поставлені завдання.

Розглянемо для прикладу колективно-трудова спір, у який вступили всеукраїнські профспілки 14 листопада 2005 р. з Кабінетом Міністрів України.

Предметом трудового конфлікту, зареєстрованого розпорядженням Національної служби посередництва та примирення від 16 листопада 2005 р. № 325-р, стали різні підходи до розв'язання актуальних соціально-економічних проблем.

84 профспілкові об'єднання у своїх спільних вимогах до Кабінету Міністрів України вказали на:

✓ занижений рівень прожиткового мінімуму на 2006 р.;

✓ наявність заборгованості із виплати заробітної плати нижче рівня прожиткового мінімуму;

✓ наявність заборгованості із виплати заробітної плати та за виконані державні замовлення [5, с. 1].

✓ зволікання із запровадженням у повному обсязі Єдиної тарифної сітки оплати праці працівників бюджетної сфери [6, с. 1].

На думку профспілок, наявність цих проблем уже тривалий час залишається дестабілізуючим фактором у суспільстві.

Для улагодження конфлікту відповідно до діючого законодавства, було задіяно механізм примирних процедур.

16 грудня 2005 р. закінчила свою роботу примирна комісія з вирішення колективного трудового спору між Всеукраїнськими профспілками і профоб'єднаннями та Кабінетом Міністрів України. Робота примирної комісії була досить складною і напруженою. Менше ніж за місяць було проведено сім засідань. Незважаючи на те, що вимоги профспілок ґрунтувалися на положеннях, чітко визначених законом, представники Урядової сторони намагалися довести протилежне, такий підхід не сприяв врегулюванню конфлікту [3].

Члени примирної комісії від Урядової сторони посилалися на те, що профспілками не надано фінансове обґрунтування своїх вимог із зазначенням джерел, які дозволять їх реалізувати. Уряд намагався спростувати загальновідому аксіому про те, що закон не потребує фінансового обґрунтування, а потребує фінансового забезпечення. Замість того, щоб шукати шляхи забезпечення конституційних прав трудящих, представники Урядової сторони постійно намагалися довести, що підґрунтя для висунення профспілками вимог не існує.

Під час роботи примирної комісії профспілки прагнули досягти компромісу шляхом певних поступок, але Уряд не відреагував і пропозиції профспілок не віднайшли свого відображення у проекті Державного бюджету України на 2006 рік [9, с. 20].

Представники профспілкової сторони констатували той факт, що примирна комісія з вирішення колективного трудового спору на найвищому національному рівні була зовсім не конструктивною та не ефективною, і нагадувала не примирні процедури, а протистояння.

Слід зазначити, що певною мірою складність примирного процесу зумовлюється недосконалою законодавчою базою, адже нинішній Закон України "Про порядок вирішення колективних трудових конфліктів" не передбачає достатньої відповідальності сторін.

Зволікання Кабінету Міністрів України в узгодженні розбіжностей із профспілками з приводу трудового конфлікту призвело до того, що 26 грудня 2005 р. на засіданні Спільного представницького органу всеукраїнських профспілок та профоб'єднань було прийнято рішення вважати вимоги профспілок до Уряду незадоволеними.

11–12 січня 2006 р. Спільний представницький орган, розглядаючи питання з приводу вирішення колективного трудового спору, ухвалив план подальших консолідованих дій всеукраїнських профспілок та профоб'єднань щодо задоволення своїх вимог, яким були передбачені радикальніші кроки у напрямі вирішення спору [7, с. 7]. Основними з них є:

✓ скарга до Міжнародної організації праці;

✓ підготовка до проведення масових акцій протесту (зокрема до Всеукраїнського страйку) та Всеукраїнського референдуму стосовно запровадження основних соціальних гарантій;

✓ проведення наприкінці лютого 2006 р. Всеукраїнської профспілкової конференції з основним питанням порядку денного "Про колективні дії із захисту конституційних прав трудящих;

✓ ініціювання невідкладних зустрічей з Президентом України, прем'єр-міністром України, головою Верховної Ради України, керівниками Всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців;

✓ звернення до Ради національної безпеки та оборони України, до Національної служби посередництва і примирення, до співголів Національного тристороннього соціально-економічної ради, до членів профспілок і трудових колективів, до міжнародних галузевих профспілкових організацій та об'єднань з проханням про підтримку вимог або сприяння у вирішенні спору.

З політичного погляду, дії Уряду в цьому конфлікті виявилися недостатньо далекоглядними. Адже напередодні парламентських виборів він проігнорував можливість урегулювати конфлікт із профспілками і тим самим знизити соціальну напругу та недовіру людей до влади. Кабінет Міністрів і надалі продовжував самостійно приймати ті рішення, які мав обов'язково узгоджувати з профспілками. Не стало винятком і підвищення тарифів на електроенергію для населення на 20 % і цін на природний газ на 25 %, рішення за якими Кабінет Міністрів монополізував, поставивши профспілки перед фактом, цим самим порушивши п. 4.11 Генеральної угоди, у якому зазначається, що рішення про зміну діючих тарифів і норм, які затверджуються центральними органами виконавчої влади відповідно до їх повноважень, приймаються за погодженням з профспілковою стороною [14, с. 1].

Можна стверджувати, що завдяки наполегливості профспілок, підняття тарифів на електроенергію та газ було скасовано [12, с. 1].

Перше засідання організаційного комітету з координації та реалізації плану консолідованих подальших дій

всеукраїнських профспілок, щодо задоволення їхніх вимог до Кабінету Міністрів України відбулося майже через тиждень – 17 січня 2006 р. Було направлено звернення від профспілок України до Президента України В. Ющенка, секретареві Ради національної безпеки і оборони України А. Кінаху, Співголови Національної тристоронньої соціально-економічної Ради В. Грищенку, Голові Національної служби посередництва і примирення В. Руденку з проханням негайно провести зустріч із профспілками для врегулювання колективного трудового спору [7, с. 8].

З метою вирішення цих проблем профспілки вже подавали свої пропозиції до проекту Державного бюджету України на 2006 р., ініціювали розгляд у Національній раді соціального партнерства, зверталися до прем'єр-міністрів України Ю. Тимошенка та Ю. Єханурова, але зустрічі не відбулися. Безрезультатність цих дій стала поштовхом до проведення 20 жовтня 2005 р. Всеукраїнської акції протесту профспілок, вимоги якої знову таки були проігноровані владою [2, с. 3].

Однак, незважаючи на проведені профспілковою стороною всіх необхідних процедур, їхні вимоги залишилися незадоволеними.

24 січня в будинку Федерації профспілок України, відбулася прес-конференція, у якій узяли участь Голова ФПУ О. Юркін, його заступник Г. Осовий, Голова ЦК профспілки охорони здоров'я Т. Казаріна та голова профспілки атестованих працівників органів внутрішніх справ України – Г. Кабанченко. О. Юркін укотре зазначив, що профспілки хочуть мирним шляхом вирішити конфлікт, аби не destabilізувати й без того напружену ситуацію в суспільстві, але в разі ігнорування владою позиції профспілок, вони будуть змушені вдаватися до масових акцій на захист конституційних прав працюючих, включаючи застосування крайньої форми протесту, як страйк. Голова ФПУ закликав усі профспілки звернутися до спілчан із закликом провести протягом січня-лютого 2006 р. відкриті збори (конференції, засідання профспілкових комітетів з єдиним порядком денним – "Захистимо права трудящих" із запрошенням на них представників роботодавців, органів влади та надіслати рішення керівництву держави, місцевим адміністраціям, засобам масової інформації [13].

15 лютого 2006 р. президією Федерації профспілок України було прийнято рішення про підтримання рішення СПО щодо проведення 22 лютого 2006 р. Всеукраїнської профспілкової конференції з приводу розв'язання конфлікту між Урядом і профспілками та участі в ній усіх членських організацій у кількості 15 делегатів від кожної [7, с. 8].

У зазначений президією ФПУ термін у Жовтневому палаці України відбулася Всеукраїнська профспілкова конференція "Про дії профспілок на захист законних трудових та соціально-економічних прав працівників", яка ставила завдання визначити шляхи вирішення колективного трудового конфлікту між профспілками і Кабінетом Міністрів України.

На конференції були присутніми близько 1200 делегатів. Вони представляли всі регіони України, галузеві профспілки, національні профцентри. Сторона Уряду на конференції була представлена прем'єр-міністром України Ю. Єхануровим та членами Кабінету Міністрів. У конференції також взяли участь голови обласних державних адміністрацій та сторона роботодавців.

Основні положення колективного трудового спору та проблеми, пов'язані з його вирішенням, у своїй доповіді проаналізував керівник Спільного представницького органу профспілок, Голова ФПУ – О. Юркін. Від урядової сторони про стан вирішення колективного трудового спору в ході примирних процедур доповів міністр праці та соціальної політики І. Сахань. Позицію роботодавців у

своєму виступі розкрив В. Грищенко, співголова Національної тристоронньої соціально-економічної ради при Президентові України. Це сприяло відвертій розмові учасників конференції та конструктивному пошуку можливих варіантів вирішення конфлікту. У ході профспілкової конференції було напрацьовано низку пропозицій, що лягли в основу Домовленостей між профспілками, роботодавцями та урядом. Уряд продемонстрував готовність до активного соціального діалогу. Ю. Єхануров запропонував конкретний план дій з реалізації вимог профспілок.

Профспілковою стороною були запропоновані зустрічні пропозиції та адресовані керівникам примирної комісії щодо розв'язання питань, які стали предметом конфлікту. Внаслідок цього сторони пішли на певний компроміс. Конференція після широких дебатів ухвалила рішення, складовою частиною якого стали Домовленості між Кабінетом Міністрів України і всеукраїнськими профспілками, до яких приєдналася сторона роботодавців. Цей документ підписали від уряду – Ю. Єхануров, від Спільного представницького органу профспілок – О. Юркін і тут же на конференції сторона роботодавців прийняла рішення про приєднання до цих Домовленостей, від імені яких документ підписав В. Грищенко.

Сторони домовилися:

- ✓ Затвердити в день конференції Постанови уряду щодо оновленого набору продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг для основних соціальних і демографічних груп населення, схвалених тристоронньою науково-громадською експертизою, за що борюлися профспілки з липня 2005 р. Крім того, у місячний термін буде розроблено методику визначення вартості величини прожиткового мінімуму, яка передбачає включення до його складу прибуткового податку. За участю соціальних партнерів до 1 червня 2006 р. буде підготовлено методологію формування прожиткового мінімуму відповідно до законодавства України та з урахуванням міжнародних стандартів, яка ляже в основу формування проекту бюджету 2007 р.;

- ✓ Сторони визначили терміни остаточного погашення боргів із заробітної плати, що накопичилися у попередні роки і складають майже 1 млрд грн. Більша частина боргів буде погашена до 1 травня 2006 р. Нарешті вирішено питання про погашення заборгованостей з держзамовлення, що накопичувалося роками;

- ✓ Створити передумови для вирішення такої важливої і водночас складної проблеми, як досягнення розміру мінімальної заробітної плати до прожиткового мінімуму, встановлення на такому рівні державної соціальної гарантії. За це профспілки ведуть боротьбу з моменту прийняття Закону про оплату праці (1995);

- ✓ Вирішити питання щодо запровадження другого (2006) і третього (2007) етапів запровадження Єдиної тарифної сітки оплати праці працівників бюджетної сфери, що дозволить суттєво підвищити рівень заробітної плати працівникам бюджетної сфери і дасть можливість наблизити її до законодавчо визначеного рівня;

- ✓ Учасники Конференції схвально поставилися до отриманого від Президента України Звернення, підтримано його пропозицію щодо встановлення активного соціального діалогу та проведення найближчим часом засідання Національної тристоронньої соціально-економічної ради при Президентові України, створеної Указом глави держави в грудні 2005 р.;

- ✓ Делегатами конференції перед соціальними партнерами була поставлена вимога щодо активізації колективних переговорів з укладання нової Генеральної угоди на 2006–2009 рр. з тим, аби вона була підписана не пізніше середини березня 2006 р., що дасть змогу врахувати її норми при укладанні колективних угод на